

Dubbele geboorte

Op wonderbaarlijke wijze is Hij geboren! Als God uit de Vader, als mens uit een moeder. Uit de onsterfelijkheid van de Vader, uit de maagdelijkheid van een moeder. Uit de Vader zonder moeder, uit een moeder zonder vader. Uit de Vader zonder tijd, uit een moeder zonder zaad. Uit de Vader die het begin van het leven is, uit een moeder die het einde van de dood betekent. Uit de Vader voortkomend ordent Hij iedere dag, uit een moeder voortkomend heiligt Hij deze

dag. Waarover verbaast u zich? Laat uw verbazing plaats maken voor lofprijzing.

Augustinus, uit sermo 194,1 en 189,1

Illustratie: Maria met kind tussen Augustinus en Angelo van Foligno

Fresco van Ugolino di Gisberto, eind 15de eeuw, in de Sant' Agostino te Montefalco

- • Een interview met Joseph Farrell, vicaris generaal, en een samenvatting van zijn lezing op de FAN-dag.
- • Een verslag van het tussenkapittel in Abuja, en over de AB-dag 'Bouwen aan Gods huis'.
- • Een duidelijke structuur en een nieuwe boodschap ontdekt in de kerstpreken van Augustinus.
- • Hoe houdt het Augustinianum zijn augustijnse roots vast, en hoe vergaat het de nieuwe geloofsgemeenschap van Augustinus in Eindhoven?
- • In Kort en Bondig vooral aandacht voor augustijnse kunst.
- •

Interview met Joseph Farrell

Joseph (Joe) Farrell is in 2013 gekozen tot vicaris generaal van de Orde. Zijn doctoraal onderzoek (2007) behandelde de augustijnse spiritualiteit van verantwoording. In oktober gaf hij een lezing op de FAN-dag (zie p. 8-9), en wij grepen de kans om hem te vragen naar zijn visie op de ontwikkelingen van de OSA wereldwijd.

Vanuit internationaal perspectief, welke overeenkomsten en verschillen ziet u in de augustijnse levensbeleving, in de mentaliteit, in de gerichtheid? Betekent 'Augustijns' overal hetzelfde, wereldwijd?

Om aan te duiden wat onze augustijnse zusters en broeders wereldwijd kenmerkt gebruik ik graag het woord 'hart'. De woorden *cor unum* resoneren met ons charisma en met het leven dat wij leiden en delen met degenen voor wie wij mogen zorgen. Wij delen ons hart op diverse manieren en in verschillende vormen van dienstverlening, en wij delen het in de wetenschap dat wij samen leven in dat ene hart dat wij allen liefhebben.

Ik geloof dat Augustinus dat voor ogen had toen hij zijn Regel schreef over hoe wij in gemeenschap moeten leven. Hoewel wij in verschillende instellingen actief zijn, bijvoorbeeld in parochies, scholen, kloosters, kapellen, ziekenhuizen, gevangnissen en daklozenopvang, werken wij allen met de talenten die ons gegeven zijn en delen wij in elkaars talenten vanuit ons ene hart als ledematen van het lichaam van Christus. In dit één-zijn kunnen wij onze kenmerkende augustijnse identiteit met anderen delen.

In Nederland lijkt de augustijnse orde letterlijk uit te sterven. Hoe is de situatie elders in de wereld? En als dit al gebeurt, is dat dan erg? Hoe ziet u de toekomst, onze toekomst?

Als wij kijken naar het aantal augustijnen wereldwijd, zien wij gebieden met krimp en gebieden met groei. Vanaf de stichting van onze orde in de dertiende eeuw hebben wij zowel periodes van krimp als van groei gekend, ten gevolge van vele historische, culturele, sociale en kerkelijke situaties. De situatie waarin wij nu verkeren is niet essentieel anders dan in vorige periodes.

In sommige van onze 'traditionele'

gemeenschappen ervaren wij nu de uitdaging van een ouder wordende groep die de energie en creativiteit mist van nieuwe en jonge leden. In onze 'jongere' gemeenschappen zien wij de instroom van jongeren die hun roeping volgen om zich bij onze gemeenschap aan te sluiten en die behoefte hebben aan de wijsheid die komt met ervaring en leeftijd.

Dit is een leerproces waarin we ontdekken hoe deze gemeenschappen samen kunnen werken om het hoofd te bieden aan deze uitdagingen en de gaven te delen die wij allen bezitten als augustijnen.

Als u kloosterorden vergelijkt met de situatie van seculiere geestelijken, welke voordelen of nadelen ziet u? Naarmate reguliere augustijnen steeds verder verspreid raken, meer alleen gaan wonen, verliezen zij daarbij misschien hun basis in de gemeenschap? Zo ja, wat betekent dit dan voor hen?

In onze traditie kennen wij de waarde van het streven naar *samen* leven

volgens de Regel van Augustinus, "één van geest en één van hart, op weg naar God". Dit is onze traditie en dit is iets waar wij grote waarde aan hechten. Bij ons onlangs gehouden Tussenkapittel in Nigeria bevestigden

"de woorden 'cor unum' resoneren met ons charisma en met het leven dat wij leiden"

wij opnieuw de waarde van dit gemeenschappelijk leven, en wij gaan in gesprek met al onze gemeenschappen om manieren te vinden waarop we deze waarde kunnen herontdekken.

Het aantal medebroeders in een gemeenschap is uiteraard afhankelijk van tal van factoren; er is dus geen bepaald getal te geven voor een ideale gemeenschap. Het zal voor ons goed zijn om deze gesprekken op lokaal niveau voort te zetten en manieren te bedenken waarop dit charisma van het gemeenschapsleven, in zijn volle breedte, op authentiek augustijnse wijze beleefd wordt in heel de Orde.

Tijdens het kapittel was 's morgens een viering, 's middags en 's avonds een gebedsdienst

(foto Michele Falcone)

Ik ben van mening dat wij zo het best in staat zijn om in te spelen op de behoeften van onze zusters en broeders die een beroep op ons doen voor pastoraat en dienstverlening. Wij moeten steeds streven naar een evenwicht tussen actief (pastoraal) werk en contemplatief (klooster-) leven.

Een geweldige richtlijn en aansporing voor alle augustijnen geeft Augustinus in *De Stad Gods* (Boek XIX, 19):

Men mag niet zo in de contemplatie opgaan dat men het nut van de naaste vergeet, en van de andere kant niet zo actief zijn dat men de contemplatie van God niet meer zoekt.

In uw presentatie [bij de FAN-dag] citeerde u onze vorige paus Benedictus XVI. Later had u het ook even over paus Franciscus. Wat zijn uw gedachten, als u deze twee mensen vergelijkt?

Als wij het hebben over onze augustijnse spiritualiteit moeten we beseffen dat wij als augustijnen niet los staan van Christus en los van de Kerk. In mijn presentaties probeer ik dit te illustreren met relevante citaten uit de H. Schrift en kerkelijke documenten.

Paus Emeritus Benedictus XVI en Paus Franciscus zagen en zien het als hun taak om te reageren op wat zij zagen en zien als de behoeften van de universele kerk en de wereld waarin wij leven. Beide mannen laten ons delen in de gaven die zij gekregen hebben en dat doen zij op basis van hun onderscheiden sterktes en ervaringen.

Paus Emeritus Benedictus XVI heeft Augustinus uitgebreid bestudeerd en uit zijn teksten blijkt deze voorliefde en kennis. In zijn teksten, preken en toespraken refereert Benedictus XVI voortdurend aan de gedachten en invloed van Augustinus. Het is voor ons een zegen dat de geest van onze vijfde-eeuwse Noord-Afrikaanse bisschop op deze wijze voortleeft in de eenentwintigste eeuw.

Paus Franciscus biedt de Kerk, algemeen gesproken, een persoonlijk

In gesprek met Paus Franciscus (2013).

voorbeeld van pastorale en praktische dienstverlening aan de Kerk. Hij steunt heel sterk op de H. Schrift, met een voorkeur voor de pastorale leer van Jezus. Voorbeelden hiervan zijn zijn consequente identificatie met de armen en de viering van dit Jubileumjaar van Barmhartigheid.

Beide mannen bieden de Kerk hun talenten aan, gaven die zij gekregen hebben om te delen.

Er zijn vele lekenbewegingen, zoals de FAN die u vandaag hebt ontmoet. Hoe kunnen deze mensen met elkaar in contact blijven? Is een sporadische bijeenkomst voldoende? Of zouden wij meer en beter gebruik moeten maken van sociale media? En gedrukte media, ook al leidt dat eerder tot eenrichtingsverkeer? Misschien ook internationaal contact, met vergelijkbare groepen elders in de wereld?

De augustijnse lekenbewegingen die wereldwijd zijn opgericht, functioneren op basis van verschillende drijfveren en verwachtingen. Een van de gevaren als wij in algemene termen praten over deze leken groepen is dat wij geen rekening houden met de onderlinge verschillen. Wij zouden hen onrecht doen door hen te beschouwen als één grote algemene groep.

Dat gezegd zijnde, ben ik van mening dat de hedendaagse mogelijkheden van elektronische communicatie en het opzetten van virtuele contac-

ten fantastische kansen bieden om elkaar te ontmoeten en onze ideeën en ervaringen uit te wisselen. Sommige leken groepen zijn opgezet met als doel (vrijwillige) pastorale dienstverlening. Andere zijn meer gericht op gebed, eredienst, liturgie, retraite. Weer andere gaan uit van gemeenschappelijke liefde voor en waardering van uitvoerende en beeldende kunsten zoals die te vinden zijn in de geschiedenis en in diverse culturen. En nog weer andere richten hun energie op het in groepsverband bestuderen van Augustinus en onze augustijnse traditie. Al deze groepen vormen samen onze augus-

"streven naar evenwicht tussen actief werk en contemplatief leven"

tijnse familie, en zoals in een mozaïek past elk stukje in het totale meesterwerk van augustijnse spiritualiteit.

De veelheid aan persoonlijke ontmoetingen op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau vind ik bemoedigend, omdat ik vind dat de virtuele technologische wereld weliswaar een waardevol hulpmiddel kan zijn bij het uitwisselen van ideeën en informatie, maar dat het echte contact van mens tot mens niet te evenaren is via een virtuele of elektronische ontmoeting.

Hoe deze persoonlijke ontmoetingen plaatsvinden en georganiseerd worden zal erg afhankelijk zijn van het doel waarvoor iedere groep is opgericht en waarop zij hun aandacht en energie richten.

Christus en onze augustijnse spiritualiteit centraal houden in elk van deze groepen, is een essentieel aspect dat orde en lekenbewegingen met elkaar delen op onze weg naar God.

Vertaling: redactie AF

Tussenkapittel in Abuja

Van 18 tot 30 september werd in Abuja, de onlangs gestichte nieuwe hoofdstad van Nigeria, het algemene tussenkapittel van de Orde van St. Augustinus gehouden.

Hoe verloopt een kapittel en wat is er besproken?

Voor dit tussenkapittel waren ongeveer zestig leidinggevende leden van de Orde van over de hele wereld naar Nigeria gekomen. Het doel van deze bijeenkomst was om tussen de twee gewone kapittels van 2013 en 2019 in, halverwege de huidige bestuursperiode, de gang van zaken te evalueren.

Plaats van samenkomst was het retraite- en conferentiecentrum van de Daughters of Divine Love, een jonge en snelgroeiende congregatie van zusters. Dit lag ver buiten de stad in een wat onduidelijke buurt. Het terrein was omsloten door een flinke muur, met een gewapende wacht aan de poort. Deze situatie, gevoegd bij de volle agenda en de drukkende warmte, liet het nauwelijks toe om het terrein te verlaten.

De vaste dagorde kende drie gebedstijden waarvan de eucharistieviering om 7.30 uur de voornaamste was, en drie maaltijden waarvan de laatste om 20.00 uur de dag afslot. In de morgen en in de namiddag werd er drie uur lang vergaderd, soms in taalgroepjes maar meestal plenair. Engels en Spaans waren daarbij de voertalen. Het Italiaans was als kapitteltaal buitenspel gezet al bleven de Italiaanse deelnemers zich in de vergadering van hun eigen taal bedienen.

Internationaal blikveld

Tijdens deze twee weken kwamen tal van onderwerpen aan de orde: roepingen, de vorming van nieuwe leden, financiën, de positie van het studiehuis St. Monica en het Patristisch Instituut in Rome, de structuren van de Orde, seksueel misbruik, de vluchtelingen. In tweede instantie werden er vanuit de bespreking voorstellen geformuleerd. Bij de afsluitende stemming werden zo'n twintig van deze meestal algemene voorstellen vrijwel unaniem aangenomen.

Sinds de grote groei in de vijftiger en zestiger jaren van de vorige eeuw is het aantal leden van de Orde ongeveer gehalveerd tot rond de 2500 wereldwijd. Wij zijn dus 'een kleine Orde met allure'. De teruggang vindt met name in Europa plaats waar praktisch geen nieuwe aanwas is en waar de vele provincies steeds verder verouderen. In Azië en Afrika is er sprake van een flinke groei. Daardoor is het zwaartepunt van de Orde zich duidelijk aan het verplaatsen van Europa naar elders. Verder worden er op veel plaatsen initiatieven ontwikkeld om tot veel meer samenwerking te komen: in Spanje zijn vier provincies via een federatie op weg naar een fusie; in Noord-Amerika bewandelen drie pro-

vincies een soortgelijke weg; in Peru overleggen drie vicariaten om samen een provincie te vormen.

Vicariaten Bolivia en Papua

Als vertegenwoordiger van de Nederlandse Provincie had ik zelf op dit kapittel een speciale opdracht. Ons bestuur heeft vorig najaar aan de generale raad in Rome en vervolgens aan de medebroeders in Bolivia en Papua laten weten dat wij de verantwoordelijkheid voor deze verre gewesten niet langer kunnen dragen. Wij zijn te oud geworden. Bovendien

constateerden we dat de communicatie steeds moeilijker wordt bij gebrek aan een gemeenschappelijke taal en aan praktische kennis van voortgaande ontwikkelingen. Maar Papua en Bolivia zijn vicariaten, dat wil zeggen dat ze nog niet aan zelfstandigheid toe zijn, maar een provincie nodig hebben die toezicht houdt. Er moet dus een overdracht van verantwoordelijkheid plaats vinden, maar aan wie? Hierover moest op dit kapittel gesproken worden, want met het generaal Bestuur was afgesproken dat wij na dit kapittel in elk geval niet meer voor Bolivia verantwoordelijk zouden zijn.

Er was al wel voorbereidend werk verricht. In augustus heeft het kapittel in Papua voor de provincie van Cebu op de Filippijnen gekozen en in een referendum heeft Cebu daarmee ingestemd. Verder heeft Bolivia al eerder met de provincie van Chili overlegd. Tijdens de laatste twee dagen kwam de kwestie van de overdracht eindelijk aan de orde. Eerst presenteerde Mar-

celo Ramirez, de vicaris van Bolivia, in het kort de situatie in Bolivia. Bernard Baru, de vertegenwoordiger van Papua, deed vervolgens hetzelfde voor zijn vicariaat.

Toen werd het nog spannend. De prior generaal wilde namelijk een stemming over deze overdracht aanvankelijk uitstellen tot het gewone kapittel van 2019. De reden was dat de noodzaak van een dergelijke overdracht zich niet eerder heeft voorgedaan en dat er dus ook geen regels zijn die in een dergelijk geval voorzien. Op de valreep lukte het toch en werden

met vrijwel algemene stemmen de volgende twee voorstellen aangenomen: 'Het generaal kapittel ondersteunt het proces om de afhankelijkheid van het vicariaat Bolivia over de dragen van de Nederlandse Provincie naar de Provincie van Chili.' Met identiek dezelfde formule werd ook de overdracht van het vicariaat Papua naar de Provincie van Cebu ondersteund. Daarbij heeft de Nederlandse Provincie zich verplicht om via een te stichten fonds in Rome beide vicariaten de komende jaren financieel te blijven steunen.

De prior generaal had al eerder de Nederlandse Provincie uitvoerig geprezen en namens de hele Orde bedankt voor wat onze medebroeders met grote inzet en toewijding in Bolivia en Papua tot stand hebben gebracht. Het kapittel onderstreepte zijn woorden met een luid applaus. Zelf heb ik opgemerkt dat het een goede, maar ook wel pijnlijke beslissing is, zowel voor Bolivia en Papua als voor ons zelf. De gezamenlijke

geschiedenis en de hechte banden die ons verbinden laten zich niet zomaar verbreken. Bij het oplossen van deze kwestie heeft de generale Raad in Rome ons broederlijk en met raad en daad bijgestaan. Ik heb ze daarvoor uitdrukkelijk namens onze Provincie bedankt.

Waarom in Nigeria?

Het was de eerste keer dat een algemeen kapittel van de Orde in Afrika plaats vond. Het belang hiervan is mij tijdens deze twee weken geleidelijk aan duidelijk geworden. Onze aanwezigheid werd door onze Afrikaanse medebroeders niet alleen als een steun in de rug ervaren, maar vooral ook als een bewijs dat Afrika volwaardig meetelt binnen de wereldwijde augustijnse gemeenschap. Zowel de nuntius als de aartsbisschop van Abuja merkten bij hun bezoek aan het kapittel op dat we naar de geboorte- grond van Augustinus en daarmee ook naar die van onszelf waren teruggekeerd.

De Nigeriaanse Provincie behoort momenteel tot de meest bloeiende delen van de Orde; het lag dan ook voor de hand om daar samen te komen. In de weekenden bezochten we een school en een parochie; daar konden we aan den lijve ervaren hoe enthousiast, levendig en fysiek het geloof daar door jong en oud wordt gevierd: prachtig gekleed, met trommels en dansen, een feest om mee te maken.

Tot slot nog dit: een collega maakte zich bezorgd over het feit dat in de toekomst de stem van Nederland wellicht niet meer op een kapittel zal worden gehoord. Naar zijn zeggen mag dat niet gebeuren omdat wij garant staan voor een eigen geluid dat niet kan worden gemist.

Joop Smit o.s.a.
(foto's Michele Falcone)

Voor een uitgebreid fotooverslag zie <http://augustinians.net/index.php?page=cgi2016-en>

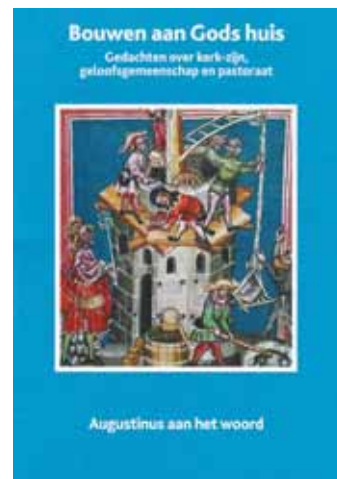
Het generaal bestuur en hun aandachtsgebieden, v.l.n.r.: Luis Marin de San Martin (Zuid-Europa), Joseph Farrell (vicaris generaal, Noord-Amerika), Edward Daleng (Afrika), John Flynn (secretaris generaal), Alejandro Moral Antón (prior generaal), Franz Klein (Noordwest-Europa), Patricio Villalba Suarez (Latijns Amerika), Tony Banks (Azië en Australië)

Bouwen aan Gods Huis

Onder het motto 'Bouwen aan Gods Huis: Kerk-zijn bij Augustinus' vond op 15 oktober in klooster Mariënhage de 30ste ontmoetingsdag van de Augustijnse Beweging plaats. Deze Beweging is een platform dat mensen en organisaties verenigt die zich door Augustinus laten inspireren dan wel in Augustinus geïnteresseerd zijn.

Ongeveer 75 aanwezigen kregen een overvol programma voorgeschoteld met boeiende sprekers en discussies.

Nadat de bijeenkomst door pater Bob Bodaar, voorzitter van de Beweging, was geopend, hield pater Paul de Wit, prior-provinciaal van de Belgische provincie van de augustijnen als eerste spreker een voordracht onder de titel *Wij zijn de kerk: over het kerkbeeld van Augustinus*. Pater Paul de Wit ging diep in op de uitspraak van Augustinus in preek 336: *Het kerkgebouw is het huis van onze gebeden maar het eigenlijke huis van God dat zijn wij zelf*.

Paul de Wit o.s.a.

Augustinus is zich bewust van de gebreken van de Kerk en van haar leden, maar desondanks verdedigt hij de Kerk en acht haar bestaan als instituut noodzakelijk; gelovigen die zich buigen voor de uiterlijke tekenen van de sacramenten erkennen dat ze pelgrims zijn en dat God groter is. In onze tijd is het beeld van de Kerk: een instituut voor ouden van dagen dat de verhouding tot God tracht te monopoliseren. De kerkmuur wordt gezien als een muur tussen de mensen en God. We bezoeken een kerkgebouw als het huis van God, maar Augustinus draait het perspectief om: God zoekt ons, hij wil in ons wonen via onze echte belangstelling voor de ander.

“Het oude beeld is zo ingeprent, dat ik mij dit steeds weer opnieuw moet realiseren. Deze omkering is essentieel voor de augustijnen”, aldus Paul de Wit.

“Verbond en verbondenheid. Als ik God in mijn leven begin te smaken, zal ik ontdekken dat ik verbonden zal zijn met andere mensen en met heel de natuur. Ik kan anderen, waar dan ook ter wereld, niet buitensluiten. Iedereen is een deel van het geheel. Mijn leven is niet meer alleen *mijn* leven, maar een verbondenheid. Dat is kerk-zijn. Het is een *samen*-leven. Kerk-zijn is iets anders dan de statistiek van zieltjes winnen. Als ik daaraan meewerk, verloochen ik het kerkbeeld dat ik van Augustinus heb gekregen. Maar ik moet eerlijk erkennen: daar moet ik mij vaak toe zetten.”

Tweede spreker was pater Bob Bodaar die in een luchtig verhaal zijn licht liet schijnen over het dagelijkse leven van Augustinus als bisschop en pastor van Hippo. De kerkvader, weliswaar zwak van gezondheid, hield er een ijzeren werktempo op na en was extreem productief. Als bisschop verrichtte hij vele werkzaamheden zoals onder meer

Bob Bodaar o.s.a.

het geven van onderricht (waaronder preken van soms meer dan vijf uur!), het toedienen van sacramenten, het schrijven van brieven en boeken, het bezoeken van zieken en het uitvoeren van gerechtelijke taken. Het was letterlijk teveel om op te noemen waardoor Bob door de klok gedwongen, zijn betoog niet volgens plan kon afronden.

Na de pauze kwamen diverse vertegenwoordigers van zelfstandige

Pastor Ekkehard Muth

geloofsgemeenschappen die zich door Augustinus laten inspireren aan het woord.

Namens de Nijmeegse Boskapel vertelde pastor Ekkehard Muth over het verleden maar vooral over de toekomstplannen. De Boskapel, gebouwd op de schouders van Augustinus en de augustijnen, kent een traditie van vernieuwing en experiment. De Boskapel rust op drie pijlers: de combinatie van traditie en vernieuwing, de *Experimentierfreude*, en Augustinus. Dankzij de status van kloosterkerk heeft de Boskapel na Vaticanum II altijd de ruimte gezocht en benut om experimenteerplaats te zijn.

Hoe gaat de Boskapel om met de

huidige krimp? Er zijn twee reacties mogelijk: het naar binnen keren of de vernieuwing.

In de Kerk in Nederland zien we over het algemeen het eerste. De Boskapel kiest uitdrukkelijk voor de vernieuwing. Samen met andere geloofsgemeenschappen in Nijmegen worden er plannen ontwikkeld om tot een 'Stadsklooster' te komen. Geen gesloten plek, maar een aantal kapellen verspreid door de stad, een mediterruimte, een refter en een bibliotheek waar de verbinding gemaakt kan worden tussen traditie en vernieuwing. "We stellen ons niet de vraag hoe de Boskapel kan blijven bestaan," betoogde Ekkerhard Muth, "maar hoe zingeving en spiritualiteit behouden kunnen blijven." Het vraagt een lange adem en gesprekken hierover zijn al jaren gaande. Het is nog onzeker of het gaat lukken. "Ik hoop dat de augustijnen ons hierbij blijven begeleiden."

Na Ekkerhard Muth kwam Josephine Boevé aan het woord, die de aanwezigen vertelde over het verleden en het heden van de *Oecumenische Werkhofgemeenschap* in Werkhoven. Hun

Josephine Boevé

gemeenschap startte in samenwerking met de Monialen Augustinessen na het opheffen van het slotklooster. Na het vertrek van de zusters in 1996 is de priorij verkocht en is het een conferentieoord geworden waar de Werkhofgemeenschap een ruimte huurt om op zondag oecumenische vieringen te houden. Een open plek voor religieuze bezieling in verbinding met de ander, een oecumenische gemeenschap, open en gastvrij, met respect voor ieders opvattingen.

Carla Piscaer

Carla Piscaer schetste de ontstaansgeschiedenis van de *Geloofsgemeenschap Augustinus Eindhoven*. Na het besluit van de augustijnen om zich uit de zielzorg in Eindhoven terug te trekken, nam een groepje mensen het initiatief om de voor Eindhoven unieke open-kerk-sfeer van de Augustijnenkerk te behouden.

Onderdak is gevonden in de kapel van het verzorgingshuis Glorieux. Dit initiatief is aangeslagen, en wekelijks bezoeken ongeveer honderd mensen de viering. Er is een groepje van zeven vaste voorgangers geformeerd; meer dan tachtig personen hebben zich inmiddels als 'vriend' van de nieuwe gemeenschap aangemeld.

Als laatste spreekster kwam zuster Monica Raassen van de Kanunnikesen van het H. Graf aan het woord. Zij vertelde hoe zij met vier beroepsmensen en vele vrijwilligers negen kerken in Wilnis en omgeving als gemeenschappen in stand houdt.

Zondags wordt er in vijf van de negen kerken door leken-voorgangers de dienst geleid. In gesprekken, overwegingen en diensten komen citaten en gedachten van Augustinus aan de orde. Doel is: *bemin en doe daarna wat je wilt*, maar wel in deze volgorde. Het bewaren van de eenheid is belangrijk. Niet de stenen maar de gemeenschap, daar gaat het om.

Aan het eind van de dag vond een 'ronde-tafel-gesprek' plaats met alle sprekers, een korte gebedsdienst, en ten slotte persoonlijke ontmoetingen met een glas in de hand. Deelnemers, organisatoren en vrijwilligers kunnen terugkijken op een zeer geslaagde dag.

Frans Savelkouls

(oorspronkelijk gepubliceerd in de 'Kerk-krant Geloofsgemeenschap Augustinus Eindhoven', 30 oktober 2016)

Foto's Frans Savelkouls, Lode Caes

Zuster Monica Raassen Crss

Ontmoetingsdag FAN, 22 oktober in Mariënhage

Inspired Retreat – een beziëld samenzijn

Op uitnodiging van de Familia Augustiniana Nederland sprak Joseph Farrell, vicaris generaal o.s.a., over goddelijke inspiratie. Het werd een beziëld samenzijn. Hier een samenvatting van zijn Engelstalige overweging.

Adem, ademhalen: het is een essentieel proces waarvan we ons pas bewust worden als het moeite kost.

Dit samenzijn wil ik beginnen met woorden uit de Bijbel die inzicht geven in wat we bedoelen met 'adem'. Het gaat over woorden als wind, lucht, geest – *spiritus*.

Inspiratie in de Bijbel

De H. Schrift is het geïnspireerde Woord van God. Inspiratie komt als adem tot ons. Denk aan teksten als 'Gods geest (*ruah* – wind) zweefde over het water', God maakte de mens 'en blies hem de levensadem in de neus' of wanneer de heilige Geest aankomt bij de apostelen: 'Plotseling klonk er uit de hemel een geluid als van een hevige windvlaag (*pneuma*), dat het huis waar ze zich bevonden geheel vulde.'

Inspiratie is Gods geest inademen, het besef dat we leven in God en dat hij ons inspireert te zijn zoals we geschapen zijn. Paus Franciscus citeert in *Evangelii Gaudium* 7 zijn voorganger: 'Aan het begin van het christen zijn staat niet een ethische

beslissing of een verheven idee, maar de ontmoeting, een gebeurtenis met een Persoon, die ons leven een nieuwe horizon en daarmee de beslissende richting geeft. Geloven begint dus met inspiratie, met een ontmoeting. Omdat wij geschapen zijn door God, beeld van God zijn, verlangen we naar God. Met de woorden van Augustinus: 'Ons hart is onrustig tot het rust vindt in u.' (*conf.* 1,1)

Christelijke antropologie

In de christelijke visie op het menselijk bestaan zijn schepping, erfzonde, verlossing en genade de vier belangrijke pijlers. Daarbinnen speelt genade een hoofdrol. Gods genade is ons fundament en er is altijd hoop: 'Deze hoop zal niet worden beschaamd, omdat Gods liefde in ons hart is uitgegoten door de heilige Geest, die ons gegeven is.' (*Rom.* 5,5)

Met genade, Gods liefde verwijzen we ook naar de persoon die liefdevol wordt aangesproken door God. Wij hebben immers een dynamische relatie met God, zelfs als we ons daar niet van bewust zijn, zoals ademen. De

mens die de volmaakte belichaming is geworden van Gods genade is natuurlijk Jezus Christus. Hij is de goddelijke *Logos*. In hem zien we Gods plan voor de schepping en zijn schepsels.

Wanneer we de mens zien als een begenadigde persoon, vraag je je misschien af hoe wij als stervelingen een ontmoeting kunnen hebben met een onsterfelijke God. Toch zijn wij *Finitum capax infiniti*. In de (on-)bewuste inspiratie ligt ons vermogen om bij God te zijn. Dat betekent, als de mens het beeld van God is, een 'contactpersoon' die wordt uitgenodigd tot een gesprek met God, dat er een existentieel kenmerk in ons moet zijn dat die relatie mogelijk maakt. Augustinus beseft dat God ons inderdaad zo heeft gemaakt 'dat wij naar u toe willen gaan.' (*conf.* 1,1)

Genadevolle liefde

Liefde als antwoord op alles. Zonder de genadevolle liefde in alles wat we doen is er niets waarop wij de identificatie baseren van de Kerk als het lichaam van Christus op aarde. Dat lichaam, *Christus totus*, reageert van nature met vreugde als het vanuit liefde wordt beziëld. Dat bedoelt Augustinus wanneer hij in preek 7 op de Eerste brief van Johannes zegt: 'Bemin en doe dan wat je wilt': de motivatie waarmee we alles doen moet de liefde voor de ander zijn.

In onze levenshouding moet de liefde voor gerechtigheid (*amor iustitiae*) sterker zijn dan de angst voor straf (*timor poenae*). Dat is tevens een antwoord op de vraag waarom wij vol vreugde God prijzen. Liefde overwint angst en verandert ons, aldus Augustinus: 'Wie naar Christus overgaat, gaat over van angst naar liefde en is dan in staat om uit liefde iets te doen waartoe hij in het verleden uit angst niet in staat was.' (s. 32,8) We voelen immers vreugde wanneer we handelen in vrijheid, uit liefde voor gerechtigheid; geen angst. En we worden slaaf van ons handelen en verliezen onze

Gast spreker Joseph Farrell o.s.a. (l) en Hans Walkate, voorzitter FAN

vrijheid als angst domineert. Hoewel ieder in alle vrijheid en oprecht zijn keuzes wil maken, laat de praktijk zien dat dat niet altijd gebeurt. In zoverre is angst een nuttige raadgever wanneer angst ons helpt het goede te doen. 'Handel in elk geval uit angst voor straf', zegt Augustinus, 'als je het nog niet kunt doen uit liefde voor gerechtigheid.' (s. 156,14)

We kunnen zeggen dat we geïnspireerd worden door liefde tot liefde. Haal diep adem en ga verder, al is het met angst; diep inademen helpt. We ademen niet alleen lucht in maar krijgen ook genade binnen. Onze geschiedenis is de verwerkelijking van de Gods genade. Genade is werkelijkheid geworden in ons handelen, in onze geschiedenis.

Het kruis van Christus als inspiratie

Christus is geboren, Gods Woord is vlees geworden. Met de komst van Jezus Christus is de gelovigen een voorbeeld gegeven: zijn optreden op aarde kunnen wij zien en navolgen. Het ultieme teken van liefde dat Christus ons gegeven heeft, is zijn dood aan het kruis. Christus' leven, dood en verrijzenis is werkelijkheid geworden als het *sacramentum caritatis* dat de wereld redding biedt. Die liefde inspireert ons; dat is wat gelovigen gevraagd wordt na te volgen in hun leven en wat op de Dag des oordeels telt, de dag waarop alle mensen worden geroepen verantwoording af te leggen aan God.

Het kruis van Christus gebruikt Augustinus als beeld om de breedte, hoogte, lengte en diepte van zijn liefde voor ons aan te geven. De diepte is dat deel van het hout dat verborgen is in de grond maar zonder welke het kruis niet kan staan. Die diepte noemt Augustinus *sacramentum*: dit is de plaats van waaruit de genade naar ons toekomt, kosteloos. (s. 165,3) Een gelovige volgt Christus' kruis na met

Rembrandt, terugkeer van de verloren zoon, 1668

goede werken (breedte), door geduldig het lijden te dragen (lengte) en te volharden in hoop (hoogte).

Essentieel daarbij is dat de gelovigen deze goede werken niet doen voor hun eigen heil, maar voor dat van de ander. De eerste gemeente in Jeruzalem leefde eendrachtig samen en had alles gemeenschappelijk. Dat was hun antwoord op het dubbelgebod om God en de naaste lief te hebben.

En al even belangrijk is de houding: wanneer we Christus' voorbeeld navolgen, moet dat niet louter een externe handeling zijn maar een innerlijke werkelijkheid worden, een antwoord in liefde, uit liefde. Dat antwoord is in feite het *sacramentum caritatis* waarin de augustijnse spiritualiteit haar wortels vindt. Augustinus van Hippo heeft immers in liefde en uit liefde het voorbeeld nagevolgd dat God ons door Jezus Christus gaf.

De verloren zoon heeft een barmhartige vader

Laat ik afronden met het beeld waarin de vader zijn teruggekeerde zoon omhelst. Hij omarmt hem, legt zijn

handen op zijn schouders zonder hem neer te drukken. Augustinus zegt hierover: 'De last van Christus is zo licht dat die je niet neerdrukt maar zelfs ondersteunt. Als je hem aflegt heb je het juist zwaarder. Kijk eens naar de vogels. Elke vogel heeft vleugels. Denkt u dat ze door die vleugels zwaarder worden? Als je dat gewicht eraf haalt storten ze neer! Maar als je echt medelijden hebt laat je die vleugels zitten.' (s. 112A,6)

In deze omhelzing is de hele christelijke antropologie aanwezig: schepping, erfzonde, genade en verlossing. In dit verhaal legt God de barmhartige Christus op de schouders van de teruggekeerde zoon. Christus verlicht de last die de zoon draagt. Barmhartige liefde wordt gedeeld in vergeven en vergeven worden. Deze inspiratie voor barmhartige liefde is *ruah, pneuma*, het *sacramentum caritatis*.

Brontekst: Joseph Farrell o.s.a.
(samenvatting: redactie AF)

De volledige Engelse tekst kunt u nalezen in *Open Vensters*, nr 65 – dec. 2016

Hoe bouwt Augustinus zijn preek op?

Gedoopte retorica: de structuur en analyse van de kerstpreken

In december 2015 promoveerde Joost van Neer op zijn onderzoek naar de opbouw en de gedachtegang van Augustinus' kerstpreken: *Baptised Rhetoric. Structure and Argument of Augustine's Nativity Sermons 184–196*.

In dit decembern timer een interview met hem over hoe hij erin slaagde om de zogenaamd niet in te delen preken toch in te delen.

Waarom een onderzoek naar de structuur van de preken?

In 1991, kort na de oprichting van het Augustijns Instituut, begon een multidisciplinaire vertaalgroep, bestaande uit twee classici (ik was er één van), een theoloog en een neerlandica, aan de vertaling van een groep preken over de kerkelijke hoogfeesten. De eerste preek was een kerstpreek, *sermo* 189. Hoewel de Latijnse tekst van deze preek in de uitgave van de mauristen niet lang was en op het eerste gezicht niet moeilijk, kostte de vertaling ervan de groep toch veel hoofdbrekens. Dat had niet alleen te maken met onze toen nog geringe vertaalervaring, maar ook met de 'volgbaarheid' van de gedachtegang van Augustinus: wat is nu eigenlijk de boodschap die Augustinus in een preek wil uitdragen, en hoe verwoordt hij die? Eén ding werd wel duidelijk: de paragraafindeling van de Latijnse tekst kwam niet overeen met de indeling in vier delen die Augustinus zelf in *De doctrina christiana* 4,2,3 en 4,4,6 presenteert. Ook de bestaande paragraafindeling van de andere preken droeg niet bij aan een beter begrip van de tekst. Maar we hadden ons eraan te houden.

Onvrede was het gevolg. We vertaalden de teksten overeenkomstig de bestaande indeling, gaven ze uit en werden gecompimenteerd met het mooie en goede werk, maar we hoorden naar aanleiding daarvan ook wel eens de opmerking dat Augustinus toch lastiger te volgen was dan men had gedacht. En al lezend of vertalend vraag je je inderdaad wel eens af: 'Waar wil hij nu naar toe in deze preek?' Bij de generatie onderzoekers die ons onderwees, heerste de opvatting dat Augustinus zijn preken in alle vrijheid improviseerde, en dat hij daarbij natuurlijk ook slordigheden beging. Vooral Van der Meer populariseerde die gedachte: 'Augustinus'

doorsnee preek ziet er wanordelijk uit'. Bovendien wist men dat zijn preken genoteerd werden door snelschrijvers, hetgeen ook nog een scala aan onduidelijkheden kon verklaren. Possidius beschrijft de ervaren retor Augustinus echter als een succesvol predikant. Dan kan hij toch geen wanordelijke preken hebben gehouden? Maar ja, hoe toon je het tegendeel aan?

Hoe ontdek je dan de gedachtegang van Augustinus?

Er moest dus een andere, niet-retorische manier worden gevonden om een zinnige indeling te achterhalen. Er zijn veel studies naar Augustinus' gebruik van Schriftteksten en –verwijzingen in de preken. Hoewel die niet zijn gericht op de indeling van de preken, helpen ze wel om de gedachtegang in een preek helder te krijgen.

Bovendien heeft de taalkunde sinds de laatste decennia van de vorige eeuw een enorme ontwikkeling doorgemaakt en veel nieuwe inzichten opgeleverd die ook hun weerslag kregen op het Latijn. Zo werd er onderzoek

gedaan naar de verschillende zinstylen (zoals een bewering, vraag, bevel, aansporing of wens, uitroep), naar het gebruik van partikels (zoals nam, igitur, enim, ergo) en naar opvallende – vaak poëtische – woordvolgorde. Ik besloot om mijn zoektocht naar de indeling van de preken niet te beginnen vanuit de retorische indeling in vier delen, zoals Augustinus die in navolging van Cicero presenteert, maar vanuit een analyse naar zowel Schrift als taalgebruik. Om het onderzoek beheersbaar te houden, beperkte ik mij tot de dertien Kerstpreken. Ik vertrok dus tegelijk vanuit de inhoud en de vorm.

Elke spreker die een nieuw punt aanroert of iets wil uitwerken houdt even een adempauze, een schrijver begint dan vaak op een nieuwe regel. In mijn onderzoek toon ik in een preek zulke kleine en grote breuklijnen aan. Wanneer de gevonden breuklijnen in het Schriftgebruik en in het taalgebruik samenvallen, is er sprake van een overgang. De zo gevonden overgangen markeren de delen waaruit een preek is opgebouwd. Mijn onderzoek leverde drie soorten indelingen op: preken in vier delen (opening, uiteenzetting, bewijsvoering en afsluiting), in vijf delen (met een extra uiteenzetting na de bewijsvoering) of in drie delen (uiteenzetting, bewijsvoering, uiteenzetting).

Je hebt ook ontdekt dat elke preek een leermoment heeft. Wat bedoel je daarmee?

In de opening en de afsluiting leidt Augustinus zijn toehoorders als een presentator de preek in en uit, in de uiteenzetting vertelt hij een bekende of herkenbare situatie en in de bewijsvoering geeft hij les. De bewijsvoering bevat dus het leermoment, waarop men in de uiteenzetting wordt voorbereid, en waarin men – als er na het leermoment nog een uiteenzetting

Kostbaar in zijn ogen

Het lijkt erop dat heel wat christenen, die diep in hun hart hun geloof nog steeds genegen zijn en tot voor kort het beste van zichzelf

gegeven hebben, het stilaan voor bekeken houden. Het heeft veel te maken met gebrek aan perspectief, vooral in de territoriale pastoraal, de parochies dus.

Wie goedbedoeld tegen deze moedeloosheid tekeer wil gaan, nog een tandje wil bijsteken, moet maar eens te rade gaan bij Jesaja (Js 6,1-13). Bijzonder ontzuenderende en daarom bevrijdende taal, waaruit blijkt dat God het roer van ons overneemt en dat gaat ons – altijd alles willen meten of weten – moeilijk af. Toch rekent God het ons niet aan en Hij houdt ons respectvol aan boord. Dat blijkt overduidelijk uit het laatste vers:

... zoals bij een terebint en een eik: als ze geveld worden, dan rest slechts een stronk, een heilig zaad is die stronk!

En met die mensen zal 'Hij' opnieuw beginnen.

Op het einde van Augustinus' leven – bedlegerig in een belegerde stad – toen alles waarvoor hij geleefd had teloor leek te gaan, liet hij boeopsalmen tegenover zich hangen. "Hij las ze en weende daarbij veel en onophoudelijk", weet Possidius ons te vertellen.

Als Augustinus – ondanks al z'n ijver en talenten – die afgang niet kon keren, hoeven wij ons ook niet schuldig te voelen om ons onvermogen.

Desondanks geeft hij ons een les in nederigheid. Op die deugd kan God opnieuw bouwen. Wij zijn arm in God, maar kostbaar in zijn ogen (Js 43,4), *'Pretiosus in oculis suis'* – met een knipoog naar de bisschopsleuze van Lode Aerts, kersverse bisschop van Brugge.

*Lode Caes,
diaken Familia Sint-Augustinus,
Zonnebeke (B.)*

komt – wordt bevestigd. Het leermoment is waar de hele preek om draait, wat de mensen moeten onthouden.

Tot mijn verbazing bleek het leermoment in de kerstpreken niet om het kerstgebeuren te gaan. De geboorte van Christus behandelt Augustinus in de voorbereiding op en – indien aanwezig – de bevestiging van het leermoment, wanneer hij als verteller optreedt. In het leermoment zelf onderricht Augustinus zijn toehoorders over hun gedrag: ze moeten overgaan van ongelof naar geloof en van hoogmoed naar nederigheid. Met andere woorden: wie echt Christus wil navolgen, moet innerlijk de bakens verzetten. Hoezeer de kerstpreken qua toonzetting ook van elkaar mogen verschillen, daarin komen ze alle met elkaar overeen. De kerstpreken gaan dus niet over Christus, maar over ons! Van Christus weten we alles al (lees de Schrift, denk aan de geloofsbelijdenis) maar we handelen er niet altijd naar.

Wat is de betekenis van jouw onderzoek?

Mijn onderzoek heeft twee belangrijke winstpunten, een formeel en een inhoudelijk. Het formele is dat de kerstpreken, en waarschijnlijk ook de andere preken – want ik heb er

veel meer bestudeerd – een heldere opbouw kennen. Die opbouw komt niet vaak overeen met de traditionele paragraafindeling. Sterker nog: delen die een thematische eenheid vormen, worden in de huidige opmaak vaak doorsneden. Met alle gevolgen voor de 'volgbaarheid' van de preek.

Het inhoudelijke winstpunt is dat er ook zicht komt op het hoofdthema van de preken: de overgang van hoogmoed naar nederigheid. De kerstpreken zijn gehouden naar aanleiding van het kerstgebeuren, maar gaan er niet over. Dat geldt voor meer

preken, in elk geval bij die die ik heb bestudeerd.

Moeten nu alle dure Latijnse tekstedities van Augustinus' preken zoals het CCSL en CSEL opnieuw worden ingedeeld? Komen er bij Damon nieuwe preekbundels met een betere indeling?

Dat zou mooi zijn. Schäublin riep daar al enige tijd geleden toe op: van alle preken afzonderlijk zou een 'Dispositionsanalyse' moeten worden gemaakt. Het zou de begrijpelijkheid van de preken aanmerkelijk vergroten en een hele reeks vooroordelen wegwerken. Maar eerst zal ik nog mijn eigen onderzoek moeten omwerken naar een handelseditie.

Ingrid van Neer-Bruggink

Augustinus leeft voort

De identiteit van het Augustinianum in Eindhoven

“Augustinianum gaat bouwen” staat op de site. Afgelopen zomer zijn de grote letters A geplaatst die de nieuwe constructie dragen; iedere A weegt 10.000 kilo. Volgend zomer verhuist de scholengemeenschap naar de nieuwbouw.

Wat gaat er mee? In elk geval het glas-in-lood raam.

Het huidige glas-in-lood waar Augustinus op prijkt krijgt een prominente plaats in het nieuwe gebouw. Een plaats in het hart van de school, het atrium. Het atrium is de centrale plek voor leerlingen en medewerkers, een plaats voor ontmoeting en samenzijn.

We zien het atrium als de ziel van het gebouw en het staat symbool voor het gemeenschapsgevoel. Dit gevoel is meteen de kracht van onze school. Deze kracht, deze missie hebben we in kernwaarden vertaald naar de woorden van Augustinus die zegt: "Niemand kan men kennen tenzij door vriendschap."

Onze visie

- Je weet bij ons waar je aan toe bent,
 - Wij zijn in jou als mens geïnteresseerd,
 - Wij dagen je uit om het beste in jezelf naar boven te halen,
 - Wij geven je de verantwoordelijkheid om eigen keuzes te maken.
- Samengevat: Ieder talent voelt zich thuis!

In het koersplan van de school staat:

“Het uitgangspunt van de stichting Carmel om alle talenten te ontwikkelen die een mens tot mens maken, en de Augustijnse traditie van vriendschap en openheid naar de samenleving, vormen samen de basis waarin onze school is geworteld.

“Het Augustinianum wil een bijdrage leveren aan de kritische intellectuele vorming van jonge mensen, die gericht is op humanisering van mens en samenleving. Respect voor elkaar, verdraagzaamheid, acceptatie, tolerantie en het geven van kansen vormen samen met de afwezigheid van sarcasme, cynisme en fundamentalisme de basis voor het handelen van iedereen in de school.

“Wij proberen onze leerlingen ontvankelijk te maken voor de christelijke

en humanistische waarden: vrijheid, verantwoordelijkheid, gerechtigheid en solidariteit, het streven naar geluk voor de ander en zichzelf. Wij leren hen als goede rentmeesters zorg te dragen voor een bewoonbare aarde en een leefmilieu waarin ieder mens tot zijn recht komt.

“In de school is door het voorbeeldgedrag van onze medewerkers waarneembaar dat de identiteit van het Augustinianum dagelijks wordt vormgegeven. Wij leven de uitgangspunten van de stichting en de school voor: aan elkaar, aan onze leerlingen en aan hun ouders.

“In lessen en activiteiten is er regelmatig aandacht voor aspecten van onze identiteit: in de lessen levensbeschouwing, bij goede-doelenacties, in lessen van verschillende vakken over leefmilieu en duurzaamheid, bij de maatschappelijke stage in klas 3, in het mensenrechtenproject in leerjaar 4, bij bijzondere momenten zoals de opening van het schooljaar, kerst, de diploma-uitreiking en de uitwisselingsprojecten met jongeren elders in Europa.”

Waarden voorleven

Dit zijn mooie woorden! We weten echter allemaal dat papier heel geduldig is. Het is daarom van belang dat we onze waarden blijvend met elkaar bespreken en delen. Als docent, als medewerker, als directielid, als rector maak je het verschil, heb je een voorbeeldrol en leef je de waarden voor. Vanuit mijn rol als rector van de school houd ik Augustinus daarom bewust levend.

Elk schooljaar, bijvoorbeeld bij de opening, maar ook bij andere gemeenschappelijke bijeenkomsten van personeel, leerlingen of ouders, refereer ik aan zijn woorden: “Niemand kan men kennen tenzij door vriendschap”, maar ook naar “Ik maak fouten dus ik besta”. Beide uitspraken laten zien dat we geïnteresseerd zijn in elkaar, dat we het beste in elkaar naar boven willen halen en dat we elkaar de ruimte en verantwoordelijkheid geven.

Zo leeft Augustinus in ons voort en dragen wij met trots zijn naam in onze schoolnaam, het Augustinianum.

*Maarten de Veth,
rector Augustinianum*

Geloofsgemeenschap Augustinus Eindhoven

Drie maanden verder

Hoe vergaat het de geloofsgemeenschap die op 28 augustus de Augustijnenkerk zag sluiten? Wij kijken terug en vooruit.

Medio 2012 is op initiatief van Louis Mulder een aantal mensen bij elkaar gekomen om te praten over de toekomst van de geloofsgemeenschap van de Paterskerk. Werkgroepen onder leiding van Joost Koopmans hebben heel veel bereikt in de afgelopen vier jaar: een nieuwe vorm voor de vieringen, met een eigen boekje, en een nieuwe Kerk-Krant als uiterst waardevolle vorm van communicatie.

Ook nieuwe bezoekers voelden zich al gauw thuis. Er is meegewerkt aan GLOW en de DDW, de carnavalsmis en de mis op roze zaterdag. Een actieve jongerengroep geeft de Kerst-, Paas- en Pinkstervieringen vorm. Kortom, een gastvrije kerk.

De eerste gesprekken over onze toekomst, medio 2012, zijn door Joost Koopmans gebundeld in de notitie *Het eigen charisma van een kloosterkerk*. Een citaat: 'Waar bijvoorbeeld de bisdommen in deze tijd weer sterk de nadruk leggen op de hiërarchisch gestructureerde kerk, ligt het accent van een kloosterkerk eerder op de geloofsgemeenschap aan de basis. Vanuit hun eigen charisma is de kerk voor religieuzen immers op de eerste plaats een zuster- en broederschap. Dat heeft gevolgen voor de liturgie, het pastoraat, de vorming en de diaconie. De kloosterliturgie wordt gevierd vanuit de geleefde spiritualiteit die nog altijd van belang kan zijn voor mensen die hun eigen geestelijke weg zoeken'.

De doorstartgroep

In september 2015 werd bekend dat de augustijnen de kerk zouden sluiten per eind augustus 2016. Spontaan ontstond een groep die een doorstart mogelijk wilde maken. Als 'blauwdruk' namen we de opzet van de Boskapel in Nijmegen, waar enkele jaren geleden eenzelfde start is gemaakt.

Voor onze vieringen moest een nieuwe plaats gevonden worden, nadat de Paterskerk en de studentenkapel waren afgefallen. Na overleg met de Oudkatholieken, de Broeders van Eikenburg, de Zusters van Glorieux en de pastoor van de Catharinakerk, is uiteindelijk gekozen voor Glorieux. Op

4 september zijn wij daar gestart met onze vieringen. De eerste viering trok 160 bezoekers en de kapel was eigenlijk te klein.

We kunnen niet anders zeggen dan dat de doorstart een succes is.

Toekomstplannen

De vieringen worden goed bezocht en gewaardeerd. We genieten na afloop van de koffie. We voelen ons hier welkom en de zusters zijn erg content met ons bezoek.

Inmiddels hebben we ruim tachtig aanmeldingen voor de 'Vrienden van de Geloofsgemeenschap', onder wie veel echtparen, zodat ruim 100 vaste kerkbezoekers zich betrokken voelen bij de nieuwe geloofsgemeenschap. Vrijwilligers helpen om de vieringen tot een succes te maken. Ook onze financiën zijn op orde, waardoor de Kerkkrant kan blijven verschijnen. Aan een eigen website wordt gewerkt.

We verwachten dat de kapel met kerstmis te klein is voor onze viering, vandaar dat afspraken gemaakt zijn met de rector van het Augustinianum om in de aula van de school (onze overburen) de kerstnachtviering te houden. Zoals gebruikelijk wordt deze viering weer mede door de jongerengroep vormgegeven. De rector zal hiervoor ook de ouders van de leerlingen een uitnodiging sturen.

Nu zoeken we nog ruimte voor onze vergaderingen en voor de ontvangst van cursisten en deelnemers aan het programma Spiritualiteit en Bezinning. Ook de activiteiten van de Stichting Mariënhage Dialoog worden weer opgepakt. Aan de voorbereiding van een symposium met als thema de Islam wordt al volop gewerkt, en inmiddels hebben Mohamed Ajouaou en Hafif Bouteibi aangegeven hun medewerking te willen verlenen. We denken aan een zaterdagochtend eind januari of begin februari 2017.

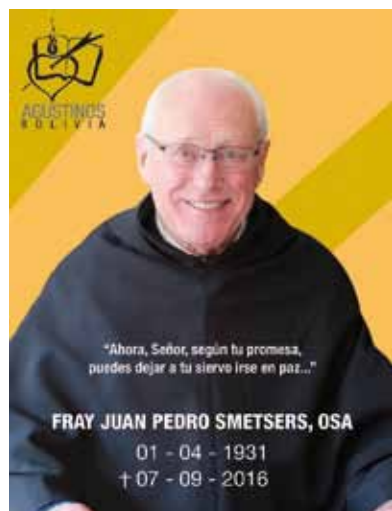
We hebben onze nieuwe Geloofsgemeenschap aangemeld bij bisschop De Korte en ontvingen daarop een positieve reactie. In zijn antwoord spreekt hij de hoop uit dat wij contact blijven houden met de andere katholieke parochies in Eindhoven.

Uiteraard willen wij graag aansluiten bij overleg met andere katholieke organisaties. We willen een brede geloofsgemeenschap zijn, waarbij geen muren worden opgetrokken tussen gelovig en niet-gelovig. Een gemeenschap waarbij mensen zich thuis voelen. We vertrouwen op het enthousiasme en de positieve reacties en willen positief de toekomst ingaan.

Carla Piscaer, secretaris van de Geloofsgemeenschap Augustinus

'Laat nu, Heer, volgens uw woord uw dienaar in vrede heengaan'

Jan Smetsers is geboren in Steensel op 1 april 1931. Op 10 september 1953 legde hij in Witmarsum zijn gelofte af, en op 14 maart 1959 is hij in Nijmegen tot priester gewijd. Daarna vertrok hij als missionaris naar Bolivia waar hij tot aan zijn dood bleef wonen en werken.

Jan was een goede herder, had aandacht voor ieder mens. Vooral door zijn inspanningen kwamen er in de augustijnse parochie van La Paz kapellen en parochiecentra bij. Jan wist als kundig en geduldig bouwpastoor ook de gelden daarvoor bij elkaar te brengen.

Zonder grootspraak ging hij zijn weg, alleen maar vol zorg voor het heil en geluk van de mensen om hem heen. De laatste paar jaar van zijn leven werd hijzelf omringd met de nodige zorg en aandacht. In alle rust is Jan gestorven op 7 september en na een drukke en emotionele uitvaart is hij in La Paz begraven op 10 september 2016.

Woorden uitgesproken in de kerk van Steensel op 1 oktober

Van de 86 jaar Nederlandse augustijnse aanwezigheid in Bolivia, heeft Jan er 56 meegemaakt. Als ik de aard van Jan wil schetsen, denk ik spontaan aan de kleine wereld waarin hij zich altijd heeft bewogen. 'Ik ben geen toerist', zei hij met enige regelmaat. Jan was geen verkenner, geen ontdekkingsreiziger. Zijn wereld was de stad La Paz, en dan in het bijzonder het stadsdeel Chijini met onze grote en uitgestrekte parochie. Daar voelde hij zich thuis en kwam hij tot grote creativiteit. Hier heeft hij zijn talenten volkomen benut: het centrum Santa Rita werd een begrip in de stad. Het is een architectonisch uitdagend gebouw, waarin allerlei activiteiten worden ontplooid: een kleuterschool, die al gauw de naam kreeg van Padre Juan Pedro Smetsers; een bibliotheek, een bescheiden medisch centrum, een naai- en confectie-opleiding voor meisjes, en bloeiend pastoraal werk. Toen de stad zich op de westelijke berghelling naar boven uitbreidde, stichtte hij daar twee nieuwe pastorale centra, Santa Mónica en San Nicolás de Tolentino, en bouwde daar twee kapellen.

In 1990 kwam er voor hem een nieuwe uitdaging. Aan onze parochie grensde een kleine parochie met een kerk waarin het wonderbaarlijke schilderij van 'el Señor del Gran Poder' (de Heer van de Grote Macht) wordt vereerd. Toen de aartsbisschop van La Paz de augustijnen verzocht de zorg voor die parochie op zich te nemen, vonden wij Jan Smetsers daarvoor de aangewezen man. De taak die hij toen op zich nam was buitengewoon zwaar, vooral door de druk die werd uitgeoefend door de vele folkloristische dansgroepen die een zware claim legden op het heiligdom. Met wijsheid, geduld en toewijding heeft Jan zich daar van zijn allerbeste kanten laten zien. Daar bracht hij alle dagen vele uren door, terwijl hij thuis met zeer veel geloof en ijver werkte aan zijn zondagspreek, zelfs nog toen hij het rectoraat al had overgedragen aan een van de jonge Boliviaanse augustijnen.

Een op zich niet zeer ernstige val van de trap in ons huis in La Paz bracht Jan in een voor hem en voor ons geheel nieuwe situatie: een laatste kleine wereld. De zorg en aandacht die medebroeders en anderen aan hem besteedden, liet hij zich eenvoudigweg aanleunen. Hij werd onbereikbaar voor wie van hem hielden en hem altijd bewonderd hadden; bereikbaar alleen nog voor de God die hem op een stil moment uitnodigde bij Hem te komen, in een nieuwe wereld waarin hij zich definitief thuis kan voelen.

Hans van den Berg o.s.a.

'Jacques Stella' uit 1642 - echt!

In St Patrick's Cathedral in Melbourne hangt geen kopie, maar het originele meesterwerk van Jacques Stella uit 1642. Dit concludeert professor Jaynie Anderson, directeur van het Australian Institute of Art History van de Universiteit van Melbourne. Haar onderzoek richt zich op de augustijn James Goold als koper van Europese religieuze schilderijen.

James Alypius Goold o.s.a (1812-1886), in Ierland geboren, werd in 1848 de eerste katholieke bisschop van Melbourne. Hij heeft daar tientallen kerken gebouwd, het katholieke onderwijs versterkt en congregaties uitgenodigd zich in Melbourne te vestigen. In 1851 kocht hij het terrein voor de St Paul's Cathedral die de grootste kerk in Australië zou worden en op de gelijknamige kathedraal in New York na de grootste 19de eeuwse neogotische kerk wereldwijd.

Goold kocht veel kunstwerken om zijn kerken luister bij te zetten. Wat beschouwd werd als kopieën blijkt nu vaak toch authentiek.

Zo keken sinds 1853 miljoenen mensen naar het meesterwerk van de schilder Jacques Stella (1596-1657), ruim 2x3 meter groot, dat in de St. Patrick's Cathedral hangt. Maar tot dit voorjaar wist niemand dat het 'echt'

was, uit 1642, en geen kopie.

Dit altaarstuk, *Jezus door zijn ouders teruggevonden in de tempel*, werd gemaakt in opdracht van de Jezüieten voor hun noviciaat in Parijs. Jezus' antwoord aan zijn bezorgde moeder 'Wist u niet dat ik in het huis van mijn Vader moest zijn?' maakt het tot een gebruikelijk onderwerp voor een noviciaat.

Ruim twee eeuwen later wordt het werk genoemd in de veilingcatalogus van 1844 van kardinaal Joseph Fesch, diplomaat en kunstverzamelaar in zowel Parijs als Rome. James Goold koopt dit werk in 1853 in Italië, wanneer hij als pas benoemde bisschop van Melbourne naar Rome gaat voor zijn eerste *Ad limina* bezoek.

Een lokale katholieke krant, *The Freeman's Journal*, maakte melding van de aankomst van een enorme kist met schilderijen bestemd voor de bisschop van Melbourne: 'Ze zijn voornamelijk uit de Italiaanse school en bedoeld voor decoratie van de St Francis Church, Lonsdale Street. Sommige van deze werken hebben kolossale afmetingen.' Dit schilderij van Stella hing dus eerst in de St Franciscuskerk tot de kathedraal gereed was.

Jacques Stella was een gevierd schilder in het 17de eeuwse Frankrijk maar raakte daarna in de vergetel-

heid. Pas in deze eeuw kreeg hij zijn eerste tentoonstelling. Ook Goolds expertise ondergaat een herwaardering: van onderschatte kunstkenner is hij nu een van de belangrijkste vroege verzamelaars van Australië. Zijn import van Europese barokke religieuze kunst in Australië geeft nieuw zicht op het koloniale verleden van dit land: 'Het is niet het gebruikelijk verhaal van criminelen en goud' aldus Jaynie Anderson.

Bronnen: Augustinian Newsletter, Province of Our Mother of Good Council, Australasia 2016 nr 3; The Saturday Paper, 2 april 2016.

Mgr. De Korte in Mariënhage

Op 27 januari 2017 bezoekt bisschop De Korte ons convent in Mariënhage in het kader van zijn Beleidsplan voor het bisdom 's Hertogenbosch. Hierin wijdt de bisschop ook een hoofdstukje aan religieus leven:

"In ons bisdom wonen talrijke religieuzen die lid zijn van een contemplatieve of actieve orde of congregatie. Veel religieuze gemeenschappen zijn oud en willen op een waardige wijze hun levenswerk voltooien en langzaam uit ons bisdom verdwijnen ('ars moriendi'). Maar ook oudere religieuze gemeenschappen blijven biddende cellen binnen het lichaam van het bisdom. Naast religieuze gemeenschappen, die hun activiteiten voltooien, zijn er binnen ons bisdom ook religieuzen die zich inzetten op voortgang en toekomst. Om te voorkomen dat ik sommigen noem en anderen vergeet, lijkt het mij verstandig om de meer vitale religieuze gemeenschappen niet op te sommen. Ik wil hen oprecht danken voor hun belangrijke bijdrage aan het katholieke leven binnen ons bisdom. In ons bisdom is ook een aantal nieuwe bewegingen actief. Ik noem graag de Focolare, Emmanuel, de KCV en Johannes XXIII. De spiritualiteit van deze bewegingen kan het geloofsleven van ons bisdom verrijken. Als bisschop van 's-Hertogenbosch hoop ik op een hartelijke samenwerking met de religieuzen van ons bisdom. Om deze samenwerking te bevorderen zal ik een gedelegeerde voor de religieuzen benoemen."

Monstrans geschonken aan de Friezenkerk in Rome

Op 13 november, de geboortedag van Augustinus, mocht mgr. Hurkmans als rector van de Friezenkerk in Rome een rijk versierde monstrans uit de kunstcollectie van de Nederlandse Augustijnen in ontvangst nemen.

Een monstrans toont de geconsacreerde hostie: Jezus aanwezig in de Eucharistie onder de gedaante van brood. De nieuwe rector dankte de augustijnen heel hartelijk voor het grote geschenk. Hij zei de monstrans iedere zaterdag te gaan gebruiken bij de aanbidding van het Allerheiligste.

Hoewel je je bij een gebed niet

wordt gevormd door de evangelisten Matteüs en Marcus aan de bovenkant, Augustinus en Monica aan de zijkant en Johannes en Lucas aan de onderkant. Midden boven het kijkvenster het medaillon van O.L. Vrouw van Goede Raad en daarboven zetelt God de Vader. Het kruis staat bovenaan.

Deze grote monstrans, 76,5 cm, is van zilver, sommige figuren zijn verguld. De gebruikte materialen zijn email, bergkristal, diamant en robijnen. De inscriptie aan de binnenkant van de voetrand vermeldt de naam van de goudsmid: 'J. van Roosmalen & Zn, Utrecht'.

Deze monstrans, gemaakt tussen 1900-1925, werd tot in de jaren '70 gebruikt in de voormalige parochie van de HH. Monica en Nicolaas te Utrecht. Door de schenking aan de Friezenkerk is dit Nederlandse augustijnse liturgisch vaatwerk ook 'dicht bij huis': de Curia Generalizia van de OSA ligt slechts enkele deuren verderop.

Reunie augustijnen

Op 13 november kwamen augustijnen en oud-augustijnen voor een laatste keer samen in Marienhagen. Er werd geborrelt, oude geschiedenissen in herinnering gebracht, en ouderwets gedineerd. Geslaagd!

moet laten afleiden door kunst, toch een beschrijving van deze monstrans, omdat kunst ook kan inspireren. Op de voet bevinden zich vier medaillons in blauw email met de personificaties van de vier paradijsstromen: Pison, Gichon, Tigris, Eufraat (Gen.2). Op de steel een groot rond bergkristal als bron, dan een engel met een banderol 'sanctus, sanctus, sanctus'. De kleine figuren in de cirkel onderin het toonvenster, Petrus, Jacobus en Johannes, kijken naar de gedaanteverandering van Jezus op de berg Tabor met daaromheen de Latijnse tekst: 'Dit is mijn geliefde Zoon in wie Ik vreugde vind' (Mat 17, 1-13). De buitencirkel

Aardbevingen in Tolentino en Cascia

De muren van de basilica San Nicola da Tolentino, de beroemde Cappellone met de vroeg 14de-eeuwse fresco's, vertonen scheuren door de recente aardbevingen. De gevel van de kerk staat in de steigers. Vooral de oudste delen van het gebouw zijn zwaar getroffen.

De schade in Cascia na de zware aardbeving van 30 oktober is eveneens groot. De augustinessen werden genoodzaakt veiligheidshalve hun kerk te sluiten en hun klooster groten-deels te verlaten. Ook het opvangtehuis voor meisjes is dicht.

Door Gods genade zijn er geen slachtoffers gevallen, maar er is veel angst. De zusters blijven zoveel mogelijk ter plaatse om de slachtoffers in het gebied ondersteunen. Hun getuigenis is bemoedigend: 'We zijn niet van plan onze mensen te verlaten. We zullen met elkaar alles weer opbouwen, zoals we altijd hebben gedaan.'

Bron: augustinians.net > news

Augustijns Forum

Een gespreksplek voor iedereen met interesse in de orde der augustijnen en de spiritualiteit van Sint Augustinus. AF is een uitgave van de Nederlandse provincie van de orde der augustijnen en verschijnt viermaal per jaar.

Bijdragen voor het volgend nummer zijn welkom tot vrijdag 17 februari.

Voor een [vrijwillige bijdrage](#) in de druk- en verzendkosten:

IBAN: NL10 INGB 0000 8533 43

BIC: INGBNL2A

o.v.v. Augustijns Forum

Aan- en afmeldingen

bij provincialaat@augustijnen.nl

Redactieadres

Augustijns Forum, t.a.v. Ingrid van Neer-Bruggink, Augustijnendreef 15, 5611 CS Eindhoven. Email: ingridvanneerbruggink@augustinus.nl

Redactie: Bob Bodaar, Lambert van Gelder, Paul Holmes, Joost Koopmans, Ingrid van Neer-Bruggink, Karel Peijnenborg.

ISSN: 1571-1374